

isKELe

sayı: on2 ikibin21 mayıs'ı

Sen Filistin, hokkaları doldur kanla,
Şairler eğer ahın varken
Uzanırlarsa tomurcuklara, güllere
Her biri kanlı bir ateş gibi korku
Bir azar, bir şamar olsun.

cahit zarifođlu

yıldızlara dönmek

Gerek yok cümlelere
Mühim değil tutulmayan sözler
Hakikati sırtlanlara yem vermek
Tutkuyu kağıttan sananlarla
Aynı sofrada yemek yemek
Zihinler güneşsiz
ve yıldızsız gökyüzü gibi.
Yolda mı bıraktı seni?
Yuva dediğin yer
Sen dört mevsimi bir an'da yaşadın
Yaşın on yedi
Yaşın dağlara taş çıkarır
Başın dik yürürken
Sırtın kambur
Ne yükün var bırakmadığın
Çağın giydirdiği ağır zırhını çıkar
Yükselsin ruhun göğe
Seni orada bekleyen binlerce yıldız var

sibelrosine şahin

“Filistin özgürleşmeden
dünya üzerinde gerçek anlamda bir özgürlükten bahsedilemez.”

nelson mandela

başkalarına ait iç dünyamız

Klişeler hayatımızda önemli bir yere sahiptir. Pek çoğunun içi boşaltılmış ve içi boşaltılanlar insanların alay etmekten hoşlandığı hale gelmiştir. Bugün alay etmemiz gereken klişe bir cümleden ziyade bir düşünme biçimi. Bu spesifik olarak tanımlayabileceğim bir fikir, düşünce veya motto da değil, düşünce biçimi.

Genç, belki de ufak yaşına rağmen altı yıldır bir sene önceki halimle kendimi kıyasladıkça bazen az bazen ise hayret edeceğim kadar çok yeni şey öğrendiğimi anlayabiliyorum. Yeni öğrenmiş sayılabileceğim şeylerden biri ise bana ilk söylediğinde şimdikinden çok daha az anlamlandırabildiğim bir söz: “İnsanların kelimeleri onların iç dünyasını yansıtır”. Belki ilk duyulduğunda “Fikirler kurşun geçirmezdir.” veya “Ya bir kahraman olarak ölürsün ya da bir canavara dönüştüğünü göreceksin kadar uzun yaşarsın.” kadar vurucu olmayabilir fakat bazı tespitleri güzel kılan, zaman geçtikçe insanların gözünde haklılığının artmasıdır.

Bu söz veya tespitin doğrulamasını yapabilmek için şimdiye kadar en avantajlı çağda yaşıyoruz. Çoğu zaman bizi utandıran eski mesajlarımız veya sadece 1-2 sene önceki sosyal medya geçmişimiz bu konuda bize bir hayli yardımcı olabilir. Kendimizden birkaç yaş küçük kardeşlerimiz bizim 3-5 belki de 7-8 sene önce sergilediğimiz hareketlerin neredeyse aynısını sergileyince dünyanın belki de en masum hareketinden utanırız ve bu hissi ilk yaşadığımızda genellikle kardeşimize hiç empati kurmayarak bu hareketinden rahatsız oluruz. Tüm bu durumların o an ne düşündüğümüzü şimdiden bakınca sadece kelimelere ve cümlelere bakarak anlayabildiğimizi gösterdiğini düşünüyorum.

Bu konuyu elimden geldiğince açıkladıktan sonra yazının asıl öznesi olan iç dünyamıza dönebiliriz. Sebebini ister içinde bulunduğumuz çağın doğal sonuçlarına, ister dış güçlere, ister herhangi başka bir etkene bağlasak da bugün insanların iç dünyalarının aslında ne kadar tekdüzeleştiğini görebiliyoruz. Bahsettiğim şey hayal gücü veya ifadeler, tepkiler değil. İç dünyadan kastım bundan yetmiş sene önce birbirine 600 kilometre uzaktaki iki insanın bir araya geldiğinde kurabileceği iletişim farkıyla bugün on binlerce kilometre uzaktaki insanların aynı durumda saatlerce konuşabilecek ortak gündeme sahip olması. Belki bu noktadan sonra benimle aynı fikirde olmayacaksınız fakat bu durum insanlığın istenilen şekle sokulmasını fikrimce çok kolaylaştırmakta. Bugün insanlığın tüm bu felsefi ve ahlaki birikimine rağmen ne kadar alçaldığına her gün daha da şaşırırmaktayız. Bir önceki yazımda sistemin sahipleri olarak bahsettiğim ve eğer dünya üzerinde etkileri olan x kişisi, y devleti, a grubu veya b sermayesi tarafından belki tamamen ekonomik sebeplerden, belki tamamen bencillik belki de aklımıza hiç gelmeyecek başka sebeplerden dolayı insanlar bir kalıba sokulmak isteniyorsa iç dünyalarımızı istedikleri şekilde tekdüzeleştirmek bunun en iyi yolu. İnsan şahit olduklarından bağımsız düşünülemez, eğer insanlara tamamen masum gözüken bir gündem dayatması yapılırsa insanlar o konuya dair bilgi ve fikir edinmekle kalmaz, orada gördüğü sebep-sonuç ilişkilerini başka konulara taşımaya çalışır istemsizce. Sebep sonuç ilişkileri elbette spordan sanata veya siyasetten bilime 180 derece farklılık göstermiyor. Ancak bize gerçeklerden uzak gündemler dayatılırsa, insan ilişkilerinde sebep-sonuçları yanlış algılamış kişiler çok ciddi bir şoka uğrar genellikle. Ve bu durumun kuşaklar arası çatışmadan tutun dünya genelinde tek tip insan yaratma isteğine kadar hem ulusal hem global düşündüğümüzde dünya üzerinde bulunduğu coğrafyada bile söz sahibi olamayan devletlerin bu duruma karşı gelmesini neredeyse imkansızlaştıran bir tepkimeye yol açtığı bence çok aşikâr. Geçen yazımda ideallerimizden vazgeçip bencilleşmenin önüne nasıl geçebileceğimize dair kendi çapımda bir çözüm önerisi sunmuştum. Bu durumun önüne geçmek için ise fanus içerisinde yaşamaktan vazgeçmenin çok ciddi bir adım olduğunu düşünüyorum. Hatta inanın bana ,pek çoğumuzun öncelikle ev ortamında bile kendini odaya atma alışkanlığından vazgeçip işe insan içine karışmakla başlamak lazım. Aksi takdirde insan ilişkilerine dair tamamen kendi kafamızda kurduğumuz dinamikler bizi pek de huzurlu bir yaşama sürüklemeyecek gibi.

ali ilber canikli

gazel

Bu ettiklerim naz, Őikâyet değil
Seninle refâh var sefâlet değil

İlim fayda etmez bilim berhevâ
Benim hâlim aşktan, cehâlet değil

Ateşlerde yansam elem duymadan
Ölümler visaldir felâket değil

Tebessümde mahpus huzûrum benim
Bu fânî senindir emânet değil

Gönül ehlinin sözlerinden sakın
Hayâl gösterirler, kerâmet değil

ali fuat karaarslan

ebabil'den

Koyma artık adamı, adamdan gayrı
Malın çoktur da ar eksik servetinden
Ne an dokunmuş onun abdala hayrı
Yutasın o tamağda od şerbetinden

Nice kizb uyduran zebânın kuruya
Vicdan, namus sende, kâfirde iman
Hak şerrinden yâ âlemi koruya
Bendi çürük bende seni, melunucihan

fatih canpolat

saymaca

İleri adım bir iki üç
Değil adım veyahut etiketim
1 – 2 –3
Sıram yüz yirmi üç
Bu dava yıllandı Hakim Bey
Verin hükmümü giyeyim, üşüdüm.
Bu çarpık düzen
Ve suçlarımı art arda dizin
Ölçüp tartmak için bir müddet izin
Netice, karar sizin
Verin müebbeti gideyim, sıkıldım

İnsan yaşlanınca ve yaslanınca
-Ama yorgun- otururken bir bankta
Rüzgâr bir yaprağı toprağa verirken
Zaman, bastonu vurup hükmü bildirirken
Vicdan mahkemesi...
Kararlar, maddeler...
Böyle uzun uzadıya

Ziyaretçiniz var:
Yalan ve yanılgılar
Neydi işlediğiniz ilk günah?
Beyaz bile sayılmaz,
Şeffaf belki ama değil hafif
Taşidikça ağırlaşan
Gittikçe kamburlaşan yük, bu değil

Bu; insanın yüzünü soyan
Bu; yürüdükçe kolaylaşan
Say bir, iki, üç
Nasıl da hafifledi
En kolay üç, sonra beş beşe

İki göz, bir bakıştan ellere
Kaçarken ansızın tutulmuş
Bir kuş
Ve cümleler birbiri ardınca berduş
Saymış, dökmüş
Ne varmış
Ne çokmuş, yorulmuş
Çok söyledi, nihayet susmuş.

ebrar nur yüzer

alışkanlıklar üzerine

Alışkanlıklar gündelik yaşamımızda biz fark etmeden aynı yönde ilerlememize, aynı tercihlerde bulunmamıza sebep olan davranışlardır. Sabah uyandığımız andan tekrar uykuya daldığımız zamana dek bizi yalnız bırakmayan alışkanlıklarımız varlıklarını hissettirmeden seçimlerimizi etkiler. Bazı durumlarda alışkanlıklarımızı bırakmak zor olabilir fakat öte yandan bazı durumlarda da onlar olmadan yapamayacağımızı düşünürüz. Bu bakımdan bir sarmaşık gibi çiçek açabilir veya zehirli olabilir. Gerçekten de alışkanlıklar bizi bu kadar çok etkiliyor mu?

İş ve okul faaliyetleri gibi her gün düzenli olarak gerçekleştirdiğimiz eylemler günlük yaşamın büyük bir kısmını kapsadığı için alışkanlıkların oluşmasında rol oynar. Sabah uyanma saatimiz, uyandıktan sonra her zamanki yiyeceklerle yaptığımız kahvaltı, arabada veya serviste müzik dinlemek gibi birçok ek alışkanlığı beraberinde getirir. Doğru, bu eylemleri her gün yinelese de zevk almamız mümkün fakat en sıradan davranışlarda bile alışkanlıklar kendini gösteriyor. Bir yemekteki tuzu nasıl göremiyorsak alışkanlıklarımız da biz görmeden hayatın içine serpiştirilmiş ve bizi etkiliyor.

Alışkanlar bu kadar etki sahibiyken onlardan kurtulmak zor mudur? Evet, atasözünde dediği gibi: "Alışkanlık anahtarı yitirilmiş bir kelepçedir." Alışkanlıklardan kurtulmak alışkanlıkların oluşmasına tam zıt bir şekilde çaba gerektirir. Çaba göstermeden ve yürekte istemeden alışkanlıklardan kurtulmak karanlıkta bir yere çarpmadan yürümek kadar zordur. Bir şeye alışmak çok kısa sürede gerçekleşirken o alışkanlığı bırakmak haftalar, aylar ve yıllar sürebilir. Çoğu zaman pes etme alışkanlığına yenik düşeriz ayrıca. Peki bu, alışkanları asla yenemeyeceğimiz anlamına geliyor?

Dik bir dağa tırmanmak, sert koşullara dayanmayı gerektirir. Yine de zirveye ulaşanlar mutlaka olacaktır değil mi? Bu nedenle alışkanlık zincirini kırmak mümkündür. Bir başka deyişle kelepçeyi çözmek için anahtarı arayabilir ve en nihayetinde o anahtarı bulabiliriz. Zor olacaktır, çünkü birçok yere bakmak gerekecektir anahtarı ararken. Fakat anahtarı bulduğumuzda alışkanlık kelepçelerinden kurtulmak başarısını elde edeceğiz. Gayret etmek bu bakımdan alışkanlıkları yenmenin anahtarıdır. Bir kişi bir alışkanlıktan tam anlamıyla kurtulmak isterse bunu kendi azmi ve emeğiyle başaracaktır. Ama tüm alışkanlıklarımız kurtulmamız gereken davranışlar olarak değerlendirilmemelidir. Çünkü olumsuz alışkanlıklarımızın yanında olumlu alışkanlıklarımız da vardır. Bu tür alışkanlıklar bizi mutlu eden ve bize faydası olan davranışlardır. Örneğin her sabah yürüyüşe çıkma alışkanlığımız daha sağlıklı bir yaşama, kitap okuma alışkanlığımız daha iyi kavrayabilme yeteneğine yönlendirir. Bu açıdan bazı alışkanlıklarımız bırakmamamız ve sürdürmemiz gereken davranışlardır.

Sonuç olarak alışkanlıklar hayatımızın ilerleyişi içerisinde büyük ve önemli bir role sahiptir. Kendilerini belli etmeden, sessizce davranış ve seçimlerimizi şekillendirir. Çoğu günlük aktivitemizde alışkanlıklarımız, kendi doğrultularında karar vermemize neden olur. Bağlayıcı ve çoğu zaman vazgeçilmesi zor olan yönelimlerdir. Yine de alışkanlıkları bırakmak olasıdır. Uğraş ve gayretle vazgeçilmesi en zor alışkanlıklar bile bırakılabilir. Önemli nokta alışkanlıkları ayırt edebilmektir. Olumsuz bir iple bizi çekmeye çalışan alışkanlıklar yıpratıcıdır ve bu alışkanlıkların bizle olan bağlarını koparmak gerekir. Diğer yandan faydalı alışkanlıklar bizi geliştirir ve hayata karşı daha sağlam hale getirir. Bu nedenle alışkanlıkları ayırt edebilmek ve onları iyi tanımak çok değerlidir.

gülsen deniz kahraman

yaşamın içinde güzellik

Yaşamı ne oluşturuyor? Aşk, güzellik, tutku ve bu üçünün meydana getirdiği sanat. Boticelli'nin "Venüs'ün Doğuşu"na baktığımda bunu görüyorum. Venüs -aşk, güzellik ve tutkuyu temsil eden Tanrıça- zıtlıkların arasından dünyaya geliyor. Bir yanda bahar çiçekleri, bir yanda da soğuk hava üfleyen bir Tanrı tasviri. Çıplak bir kadın, kesinlikle tutkuyu temsil ediyor ama aynı zamanda utangaç bir şekilde mahrem yerlerini örtüyor. Platon "Şölen" adlı eserinde bu üç kavramı birbiriyle şöyle bağdaştırmış: "Aşk güzellikten ortaya çıkan bir tutkudur. Tutku kendi başına güzelliğe dayanmazsa aşk olmaz, hayvansal bir şehvet olur. Güzellik de tek başına aşkı oluşturamayacak kadar soyuttur." Bu üç kavramın birbirine ihtiyacı var, tıpkı bizim de onlara ihtiyacımız olduğu gibi.

Bana kalırsa yıllardır peşinde koştuğumuz "o şey" bunlar ve türevleri. Filmler çekiyoruz, resimler yapıyoruz, fotoğraf çekiyoruz, yazı yazıyoruz, besteler yapıyoruz ve tüm bu aktivitelerden hem sanatçıları hem de sanatseverleri barındıran karşılıklı bir zevk alma durumu oluşturuyoruz, tatmin olmuşluk hissediyoruz. Bu bana kalırsa hem zihinsel hem de bedensel bir tatmin. Ortaya bir şeyler çıkarabiliyor oluşumuzun hem zihnimizi hem de bedenimizi yorması sonucu oluşan bir tatmin. Sanatçı için de sanatla yüzleşen, kavrayan ve yorumlayan için de bu böyle. En az sanatı ortaya çıkarmak kadar önemlidir yorumlamak. Filozof David Hume'a göre güzellik bizzat nesnelere var olan bir şey değildir, o olsa olsa nesnenin üzerinde düşünen zihnin içindedir. Güzelliğin çok soyut ve belki de tam olarak tanımlaması imkansız bir kavram olduğunu düşünürsek herhangi bir yazı, resim, fotoğraf ile karşılaştıktan sonra onu aklımızda imgeleştirerek daha üst bir seviyeye çıkarmak, onun duygularımızı ele geçirmesine izin vermek, zihnimizde bir an için bile olsa onunla bütünleşmek baktığımızda çok zor ve yorucu bir süreç. Peki o zaman neden bu yorucu süreç için bir sürü zahmete katlanıyoruz? Neden bir grup insan bir müzede saatlerce resimleri izliyor? Neden dünyanın sayısız şehrinden binbir çeşit insan bir resimden kendine göre anlam çıkarmaya çalışıyor? Neden rahatsız sinema koltuklarında dikkatimizi başka bir şeye vermeden saatlerce tek filme odaklanıyoruz? Neden bir film festivalinde, bir kitap fuarında, bir sanat galerisinde herkesle ortak bir yanımız varmış hissine kapılıp heyecanlanırsanız oysa ki herkes birbirinden farklıyken? Aynı zamanda sanatçılar neden belki de en mahrem düşüncelerini paylaşma eziyetine giriyorlar, kendilerinden bir parçayı koşulsuz bizlere sunuyorlar. Bu davranışları sergilememiz için çok ciddi bir motivasyonumuz olmalı çünkü sanatın sunduğu şey her ne ise bir iki kişiyi değil, toplulukları harekete geçiriyor.

Konu her insan için oldukça kişisel bir deneyim olan sanata geldiğinde bazen muğlak tanımlardan ileriye gidemesek de birkaç ortak tahmin yürütmek mümkün olabilir. Sanat, sizde eksik olan o parçayı, o an neye ihtiyaç duyuyorsanız onu size verebilir. Sinema ve romanlar alternatif bir dünya yaratıyorlar aslında, hayali karakterler bu alternatif dünyada yine insanların yolculuğunu işliyorlar konu olarak. Düşünceler kolektif olabilir lakin yine de tek bir insanın zihninden yeni bir dünya çıkması fikri, bu yaratıcılık hali çok çılgın geliyor bana. Cevap işte belki bu çılgınlıktadır, yeni şeyler keşfetme ve duyguları hissetme dürtüsündedir. Sanat size hızla endüstrileşen bir dünyada masmavi gökyüzünün hayalini ve umudunu verebilir. Yaşam çoğu zaman can sıkıcı bir yer olabiliyor, hazırlıksız yakalandığımız acılar bizi avlayabiliyor. Zihnimizi ve bedenimizi buradan, bu sıkıcılıktan kurtarıp farklı bir noktaya getirebildikleri için aşka, tutkuya, güzelliğe işte tam bu noktada ihtiyacımız var. Bunun yanında sanat yalnızlar içindir de. "Mükemmel hayat" idealinde acıların varlığını kabul edip, normalleştirir. Mozart'ın Requiem'ini dinlediğinizde belki de ölüme hiç bu kadar yakın hissetmemişsinizdir.

Klişeleşmiştir bu düşünce fakat gerçekten de çevremize çok az bakarız insanlar olarak ve basit şeyleri çok az takdir ederiz. Yeşil çimler, portakallar, bir insanın eli, kayaya vuran dalgalar. Bunlar yaşamın hızlı akışında dikkatimizi çekmez. Halbuki iki insanın el ele tutuşması, küçük bir kızın çiçek toplaması, bir şefkatli bakış ne mucizevi şeylerdir. Özümüzdür, duygularımızdır, yaşam motivasyonumuzdur. Sanat, yanından geçip gideceğimiz şeylere yoğunlaşmamızı sağlar. Van Gogh, "Sepet ve Altı Portakal ile Natürmort"unda basit bir şeyi öyle detaylı resmeder ki bir dahaki portakal görüşünüzde resmin görüntüsü gözünüzün önünden gitmez.

Dediğim gibi herkesin sanatla olan yolculuğu çok biricik bir süreç ve herkes farklı yönlerini keşfediyor belki. Hiçbir zaman sanatın sunduklarını yeterli olarak yazabileceğimi düşünmüyorum yine de şimdiye kadarki yaşantımda bu yönleriyle tanıştım ve hayatıma böyle dokundu.

duru bayraktas

pencere

Nerede olduğunu bilmediğim bir terasın üstündeydim, çevreme bakındım ve tanıdık hiçbir şey yakalayamadı gözlerim. Çevreme son kez baktım, dürtüsel bir şekilde aşağı doğru kendimi bıraktım. Tuhaf bir histi bu, üstelik hızlı da değildi; bir yaprak misali süzülüyordum aşağı doğru. Kalbim çarparak yataktan sıçradım ve başucumdaki bardağa doğru yöneldim. Yavaş yavaş az önce görmüş olduğum rüyanın bende yaratmış olduğu gerginlik azalırken bir yandan içimi hoş bir his bürüdü. Son zamanlarda görmüş olduğum rüyalarından başka eğlendiğim veya üzerine düşündüğüm hiçbir şey olmuyordu. Böyle büyüleyici rüyalar görmeye pek alışkın değildim doğrusu. Kendimle ve başkalarıyla bitmek bilmeyen hesaplaşmalar ve bir daha göremeyeceğim insanlarla geçirdiğim güzel zamanlar, rüyalarımı kaba; gecelerimi cehenneme döndürüyor. Oysa yaprak kadar hafiftim az önce, üzerimdeki bütün yükü terastan inmeden önce bırakmışım.

Günler burada oldukça durgun geçiyor. Saat kaçta uyanacağım, kaç dakika sonra yataktan fırlayıp mutfağa yöneleceğim, buzdolabının önünde ne kadar süre dikilip ayakta ne atıştıracağım, özetle, günün hemen hemen bütün kısmı, bir önceki günün aynısı. Başlarda bu, kendi hayatım üzerinde sahip olduğum kontrolü bana hissettirse de bir süre sonra bu gücün pek de güç olmadığını farkına vardım. Zamanla tembelleşerek bu sonsuz döngüde varılmaktan tuhaf bir keyif almaya başladım. Değişmeye veya bir şeyleri değiştirmeye gücüm yok. Dışarıda hayatın akıp gittiğine dair güçlü sinyaller alıyorum; susmak bilmeyen korna seslerini, seyyar satıcıların buruk seslerini, bazense yolunu kaybetmiş bir kuşun cıvılamasını duyuyorum. Her şey devam ediyor, üstelik bir şeyler hızla değişiyor. Hızla tüketiliyor saatler dışarıda, üzerine düşünülmesi gereken, hissedilmesi gereken ne varsa halı altına süpürülüyor. Bu yüzden sıkıştırıyorum kendimi bu dört duvar arasına bir bakıma. Belki de hepsi birer bahane, emin olamıyorum. Ama bu dört duvarların ötesinde farklı bir gerçeklik var ve orada duyguların önemi yok. Duygular var ama onlar orada üzerine düşünülmesi gereken şeyler olarak sürdürmüyorlar varlıklarını. Bense sadece duygulardan ibaretim. Bir karıncanın, ben yazı yazarken kağıdında yürümesini bile hissedebiliyorum; kendimi bile doyuramadığım şu günlerde ona verebilecek bir ekmek parçamın olmamasına hüzünleniyorum, kalemi elimden bırakıp kendimi yatağa bırakıyorum. Bütün duygularımı somutlaştırmaya çalışıyorum, onları kendi eserim haline getiriyorum. Hangi hissin bedenimi nasıl etkilediğini biliyorum artık. Bunlar benim eserlerim. Aylık dergiye gönderdiğim yazılardan çok daha bana ait.

Şimdi günün en güzel zamanı: ikindi. Yatağımın karşısındaki ufak pencereden dışarı bakıyorum her gün bu saatlerde. Betonların arasında işten dönen insanların koşuşturmacaları, bütün gündüz sokağı işgal eden çocukların evlerine dönüşleri ilgimi çekse de beni bütün cazibesıyla başka bir aleme çeken başka bir şey var hemen karşımda: erik ağacı. Aşağısında akıp giden hayat onun umrunda değil. Hangi mevsime ve sıcaklığa göre çiçek açacağını biliyor, tek arzusuysa erik verdiği zaman dallarının kırılmaması. Onun bu arzusunu yerine getirmek için bizzat ben inerim aşağıya korkmadan. Odamdan dışarı çıkamayan ben, yegane dostumun dallarını incitmeden, nazikçe sallayarak meyvelerini sallarıma aşağıya doğru. Birkaç olgun eriği cebime atıp diğerlerini temiz bir yere bırakırım. Kafesime tekrar çıkıp tüm gün kimlerin gelip yediğine bakarım, içimi tuhaf bir sevinç kaplar. Bu koyu gri göğün ve yerin arasında sapsağlam durmaya çalışan nadir şeydir o, sadece erik de vermez insanlara. Mevsimlerin geçişlerini de giydiği kıyafetlere göre anlatmaya çalışır insanlara. Soğuk kışın bitişini beyazlı pembeli çiçekli elbisesiyle duyurur bize sevinçle. Ona baktıkça yaşamın bütün burukluğuna rağmen beni selamlayan bir tarafı olduğuna da inanırım. O durdukça yaşamın tüm o duygusuzluğuna rağmen bana da bir yer açabileceğini bilirim.

yükseliş

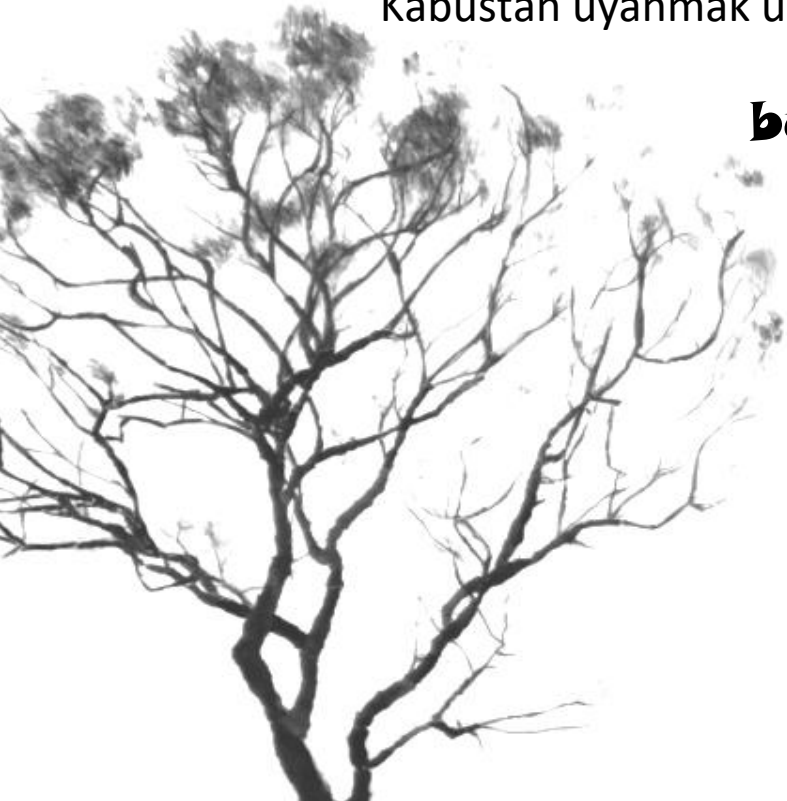
Giderek tizleşiyor hep birlikte kemanlar,
Korku dalga dalga büyüyor çevrelerinde.
Bunların ortasında, en huzursuz yerinde,
Şaşkın ve ürkmüş hâlde oraya ulaşanlar.

Tanıdık bir şey bulunamadığı zamanlar
Kök salıyor güvensizlik sinsice derinde.
Anbean hızlanan bu şarkının sözlerinde
Bilinmezin yarattığı panik havası var.

Tizleşti kemanlar, neredeyse kopacak yay;
Saniye oldu gün, mancınıktan fırladı ay.
Takvimler unuttu ne olduğunu işinin.

Kaplamakta her yeri kalbinin atışları
Ve gitgide yükselmekte mırıldanışları
Kâbustan uyanmak üzere olan kişinin.

buğra mustafa karahan

fedakârlığın biyolojisi

Dictyosteliumdiscoideum isimli tek hücreli cıvıksı mantar türünün çok ilginç bir yaşam döngüsü vardır. Ortamda yeterli seviyede besinin bulunduğu ve yaşam için elverişli koşulların hakim olduğu zamanlarda, bireysel yaşayan organizmalar elverişsiz koşulların oluşması durumunda kümeleşmeye başlarlar. Canlıların bir kısmı oldukça ince ve uzun bir sap oluşturur, bir kısmı ise sap üzerinde tırmanarak tepeye yerleşirler. Burada bir "spor kesesi" oluşturulur, yeterince büyüdüğünde kese patlar ve tepedeki amipler rüzgârın da etkisiyle uzaklarda yaşamın daha kolay olduğu yerlerde hayatlarına devam ederler. Peki bu yapının sapını oluşturan amiplere ne olur? Onlar kendilerini daha büyük bir amaç ve türlerinin devamı için kendilerini feda etmişlerdir.

Aslında bu hikâyeye bir yerlerden biz insanlara tanıdık geliyor. Bazı distopya senaryoları dünyanın nihai sonunun gelmesi durumunda; insanlığın tüm kaynaklarını, küçük bir grubu başka bir gezegene yollamak için sarf edeceğini öngörür. Yaşamın bir şekilde bir yerde devam etmesi kritik öneme sahip bir mesele olarak görülür. Aslında bu oldukça normal bir durumdur. Her birimiz yalnızca kendinin değil kendine benzeyenlerin de iyi yaşamasını ister ve istemelidir. Canlıların yaratılışında bu içgüdü, bakterisinden insanına mevcuttur. Buna en iyi örnek, çocuklarının iyi bir hayat yaşaması için sürekli çalışan fedakâr ebeveynlerdir. En uç örnek olarak da az önce bahsettiğim amipler verilebilir.

Şükürler olsun ki ne Dünya'nın sonunun geldiği bir distopyada ne de mantar arkadaşlarımızın yaşadığı gibi bir kıtlık içerisindeyiz. Benim bu denemeyi yazdığım salgının ikinci yılının Ramazan ayında insanlar kesinlikle birkaç yıl öncesine kıyasla müşkül bir durumda fakat kıyamet henüz gelmemiş gibi duruyor. Kimsenin bir diğeri için hayatını feda etmesi gerekmiyor ama çok daha azı da yapılmıyor.

Toplumsal refahın el birliğiyle korunması toplumun her bir ferdinin yararınadır. Biyolojik olarak da desteklenen benzerini koruma içgüdüğü empati, merhamet ve fedakârlık olarak tezahür eder. Örneğin; bir toplumda mutlak fakirliğin görülmesi suç oranlarında artışa sebeptir, bunun sonucunda güvenlik için gereksiz harcamalar yapılması gerekir. Toplumun her bireyinin belirli bir öğrenim düzeyine ulaşmış olması o kişilerin iş gücüne katılımını ve sahip oldukları kaynakların verimli kullanımını sağlar, diğer bireylerin haklarına saygı duymanın önemini idrak etmelerine sebep olur. Bu sebeple insan doğasında, kompleks bir toplum oluşturamayan canlıların soyun devamı amaçlı fedakarlığının yanı sıra toplumsal ve dolayısıyla bireysel fayda karşılığında da fedakârlık erdemi gelişmiştir.

Tabii ki her toplum kusursuz bir yapıda değil. Doğasında mevcut olan merhameti ve fedakarlığı göstermeyip bencilliği akıllılık zanneden, doğasına meydan okuyan kişiler toplumumuzdaki sorunların çözümünü geciktiriyor. Bu algının bir an önce yıkılması, sosyal dayanışmanın gerekliliğinin gündeme getirilmesi, zekat ve fitre gibi dini sorumlulukların altının çizilmesi büyük önem arz etmekte. Başkaları için bir şeylerini feda edebilmek diğer iyi hasletler gibi hayatı hem daha anlamlı hem de daha konforlu kılan bir meziyettir.

tarık hakan akçin

bekliyor

Bir şey yapamazsın dün için, böyle bırak
Hiçbir şeyi çözmez dün için kahrolmak
Zâten seni bekliyor umutlarla yarın
Bambaşka bir gün önünde, dertlerden irak.

İbrahim Kağan İlek